

SAMMANSTÄLLNING

Brukarundersökning inom boende LSS

Resultat av 2017/18 års undersökning

Carolina Klockmo & Maria Holknekt

KOMMUNFÖRBUNDET VÄSTERNORRLAND

Kommunförbundet; FoU Västernorrland

Järnvägsgatan 2

871 45 Härnösand

Tfn: 0611-55 54 00

E-post: info@kfvn.se

Författare: Carolina Klockmo & Maria Holknekt

Tryckår: 2018

ISSN: 1653-2414

FÖRORD

För femte gången har länets kommuner genomfört en gemensam brukarundersökning bland personer som har boende enligt Lagen (1993:387) om vård, stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). I denna sammanställning redovisas resultatet från alla länets kommuner.

Det finns en länsarbetsgrupp där kommunernas representanter varit ansvariga för undersökningen i sina respektive kommuner. Dessa har varit;

Monica Bylund	Härnösands kommun
Malin Dahlberg	Kramfors kommun
Ingrid Månsson	Sollefteå kommun
Elisabeth Jonsson	Sundsvalls kommun
Mona Vesslegård	Sundsvalls kommun
Monica Borg-Aspman	Timrå kommun
Joakim Lindqvist	Ånge kommun
Lisa Öberg	Örnsköldsviks kommun

Brucarundersökningen har samordnats genom Kommunförbundet Västernorrland, Maria Holknekt och Carolina Klockmo som också skriver denna sammanställning av resultatet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	1
<i>Delaktighet, kommunikation & kognition</i>	2
<i>Lagen (1993:387) om vård stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och insatsen boende</i>	3
<i>Syfte och frågeställningar</i>	4
Metod och material	5
<i>Frågeformulär</i>	5
<i>Urval</i>	6
<i>Insamling av data</i>	6
Resultat	7
<i>Kommunikation och information</i>	8
<i>Kontinuitet, stöd och service</i>	9
<i>Psykosocial miljö, självbestämmande och integritet</i>	11
<i>Fritid & gemenskap</i>	12
Avslutande reflektion	13
Referenser	14
Bilaga 1	15

INLEDNING

Den svenska handikappolitiken bygger på att stärka varje enskild persons självbestämmande, inflytande och integritet samt att möjliggöra delaktighet i samhällslivet [1]. Målet är att skapa jämlika levnadsvillkor bland medborgarna oavsett funktionsnedsättningar eller inte. Alla samhällsmedborgare ska ha samma rättigheter och skyldigheter och därmed är det viktigt att undanröja de hinder som finns för att uppnå målet [2, 3]. År 2007 beslutade Sverige att följa FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning [4]. I Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken [5] betonas betydelsen av att Sverige fortsätter sitt arbete inom området utifrån FN:s konvention och den svenska överenskommelsen att följa denna [4]. Sverige har anslutit sig till en majoritet av de centrala FN-konventionerna om mänskliga rättigheter och rapporterar regelbundet till FN om det nationella arbetet för att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna Prop. 2016/17:188 [5]. Till de allmänna principerna i FN:s konvention hör individuellt självbestämmande och enskilda personers oberoende. I överenskommelsen (SÖ 2008:26) [4] betonas betydelsen av självbestämmande, oberoende och möjligheten att göra egna val hos personer med funktionsnedsättningar. Personer med funktionsnedsättningar ska ges möjlighet att medverka i beslutsfattande om riktlinjer och program som berör dem. Vidare betonas betydelsen av att personer med funktionsnedsättningar ges rätt förutsättningar för kommunikation och information [4]. FN:s konvention innehåller allmänna principer som bl.a. berör fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället för personer med funktionsnedsättning (artikel 3) tillgänglighet (artikel 9) och rätt att leva självständigt och att delta i samhället (artikel 19).

Artikel 9 Tillgänglighet

För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på alla livets områden, ska konventionsstaterna enligt punkt 1 vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på samma villkor som andra till den fysiska miljön, till transporter, till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik (IT) och system samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten både i städerna och på landsbygden.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället

Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning lika rätt att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra. Konventionsstaterna ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället.

Delaktighet, kommunikation & kognition

Världshälsoorganisationen (WHO) definierar delaktighet som engagemang i livssituationen. Eftersom olika individer har olika förutsättningar och förmågor att delta i olika aktiviteter behövs individanpassade stödinsatser och resurser för att möjliggöra deltagande i aktivitet. Samma typ av funktionsnedsättning kan innebära olika konsekvenser. För att kunna bistå med rätt stöd och resurser till varje enskild individ, krävs god kompetens om dels funktionsnedsättningar och dess konsekvenser, men även om den enskilde individens förmågor. Det kan vara svårt för personer med kognitiva funktionsnedsättningar att omsätta tankar och känslor i ord, vilket kan upplevas som mycket stressande. Vissa kan uttrycka sig väl i tal, men ha svårigheter att processa muntlig information. Det är därför viktigt att skapa en miljö med olika informationskällor som stödjer inhämtande och bearbetandet av informationen. Det finns både kommunikativa och kognitiva hjälpmedel att tillgå för att stödja enskilda individers delaktighet i aktiviteter. Detta ställer krav på att de professionella som möter den enskilde kan hantera dem. När en persons engagemang för deltagande i olika aktiviteter ökar, stärks den enskilde på ett positivt vis. WHO betonar att det finns en skillnad i att enbart delta i en aktivitet och att vara engagerad i en aktivitet. Det är det senare som ska eftersträvas menar WHO. Vidare bör delaktighet finnas som en röd tråd och inte enbart ses som isolerade situationer [6].

En förutsättning för att kunna delta, bli engagerad och göra egna val är att få tillgång till information. Det kan exempelvis handla om stödinsatser som finns att tillgå, syftet med insatser och på vilket vis olika insatser kan bidra till förutsättningar att leva ett så självständigt och oberoende liv som möjligt och delta aktivt i samhällslivet. När en person ges möjlighet att göra egna val och på så vis bli delaktig i beslut rörande livssituationen är det viktigt att omgivningen har tålamod att ge den enskilde tid att fatta egna beslut [6]. Förmågan att vara delaktig har beskrivits som en egen "kompetens" som utvecklas individuellt och successivt med stöd från omgivning [7].

Kommunikativa och kognitiva stödinsatser

Kommunikativt stöd kan vara sådant som bilder, symboler, konkreta föremål, talande hjälpmedel och datorer/plattor. Andra former är tecken som stöd (TAKK), naturliga reaktioner, kroppsrörelser, ljud, mimik, gester som används och tolkas. Kognitiva stödinsatser är funktionella vardagsprodukter och hjälpmedel som stödjer minne och förmåga att hantera komplex information, liksom hur vi för samman och tillämpar kunskap. Det finns ofta ett behov av både kommunikativt och kognitivt stöd bland personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Det finns personer som har god verbal förmåga, men som kan ha svårigheter att processa muntlig information. De konsekvenser en funktionsnedsättning medför beror ofta på hur anpassningar av miljö och hjälpmedel kan kompensera för funktionsnedsättningen. Ju större kognitiva svårigheter, desto viktigare är det att miljön anpassa så att den inte innebär delaktighetsinskränkningar eller kräver onödigt mycket kraft av personen för att förhålla sig till [6].

Socialtjänsten kan inte ”göra” delaktighet för den enskilde, men stöd och service kan ha en avgörande betydelse för det engagemang som delaktighet handlar om. En grundläggande förutsättning för detta är att socialtjänsten vid handläggning, genomförande och uppföljning av stöd och service inhämtar och använder kunskap om individens tillfälle, förmåga och vilja till delaktighet. Genom att arbeta på det sättet kan stödet och servicen bidra till ökade förutsättningar för den enskilde att vara delaktig i olika situationer och sammanhang [6].

Kommunikativt stöd ingår i samlingsnamnet ”Alternativ och kompletterande kommunikation för olika kommunikationssätt och metoder”.

En viktig komponent i Socialtjänstens kunskapsutveckling är brukarnas kunskaper och erfarenheter. Det finns olika sätt att fånga dessa och ofta benämns brukarmedverkan och brukarinflytande som viktiga i verksamhetsutvecklingen. *Brukarmedverkan* innebär att brukarna på något sätt är delaktiga. I de flesta fall handlar medverkan om att ges möjlighet att delta i vardagsnära frågor som rör verksamheten. Brukarinflytande innebär att få möjlighet att påverka verksamhetens innehåll, både som grupp och som enskild individ [8].

Det finns flera sätt att arbeta med delaktighet. Strukturella hinder kan synliggöras genom brukarråd, brukarundersökningar och brukarrevisioner. Dessa kan peka på utvecklingsområden inom de stödinsatser som ges till personer [6]

Lagen (1993:387) om vård stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och insatsen boende

Den 1 januari 1994 trädde Lagen (1993:387) om vård stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) [9] i kraft. Lagen var en viktig del i den handikappreform som regeringen beslutade om 1993 [10]. De insatser som ges enligt LSS syftar till att främja delaktighet i samhället och jämlikhet i levnadsvillkor. Ett mål är att de personer som har insatser enligt LSS ska kunna ”leva som alla andra” [11]. Det övergripande kvalitetsbegreppet för de insatser som ges inom LSS är ”goda livsvillkor”. Andra kvalitetskriterier är självbestämmande, inflytande, integritet, delaktighet, tillgänglighet, helhetssyn och kontinuitet [12].

Delaktighet avser också det dagliga arbetet med stöd och service enligt LSS i syfte att uppnå lagens övergripande mål. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges med stöd av lagen (6 § LSS). Vidare ska verksamhet enligt LSS vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet (6 § LSS). Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § andra stycket) [13].

De personer som omfattas av LSS är de som tillhör någon av personkretsarna;

1. *Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd*
2. *Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom eller*
3. *Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. [9]*

En av insatserna för särskilt stöd och särskild service är *bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna*, 9 § [9].

Målet är att med insatsen är att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor utifrån vad som anses vara normalt för i livsföringen för personer i motsvarande ålder. Det finns tre olika former av boenden beskrivna i LSS; gruppboendestad, servicebostad och annan särskild bostad. De två förstnämnda betraktas som ”bostäder med särskild service” där det ska finnas tillgång till omvårdnad utifrån behov och önskemål. Detta gäller inte för ”annan särskild bostad” [12].

I *gruppboendet* bör det vara ett mindre antal boende ca 3- 5 personer, det är viktigt att beakta de boendes sammansättning så att det finns möjlighet för betydelsefull gemenskap för de personer som bor på boendet. Gruppen bör inte vara större än att det är möjligt för den enskilde att få en tillhörighet och vänner bland de som bor på samma boende [12].

Servicebostad innebär att det finns ett antal lägenheter där det finns tillgång till personal. Det ska finnas möjlighet till service dygnet runt. För de som bor i servicebostad ska det finnas tillgång till gemensamhetslokal där det är möjligt att träffa andra [12].

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen var att få brukarens uppfattning kring ett antal kvalitetsindikatorer.

METOD OCH MATERIAL

Denna undersökning är den femte brukarundersökningen och är en uppföljning av de brukarundersökningar som genomfördes under år 2009, 2011, 2013 och 2015 i Kramfors kommun, Sollefteå kommun, Timrå kommun, Ånge kommun och Örnsköldsviks kommun. Härnösands kommun deltog år 2009, 2015 och 2017/18. Sundsvalls kommun deltar också i den länsgemensamma undersökningen 2017/18.

Alla kommuner, utom Härnösands kommun har använt sig av enkätverktyget Pict-O Stat. I Härnösands kommun användes enkätverktyget Netigate. I båda verktygen är det möjligt att använda pictogrambilder till frågorna samt att använda inspelat tal som presenterar frågorna. Varje kommun genomförde sin egen undersökning där det fanns en ansvarig person som samordnade undersökningen. Dessa personer har träffats vid ett tillfälle för att diskutera denna undersöknings syfte och utformning. De kom överens om att genomföra undersökningen på samma sätt som tidigare 2009, 2011, 2013 och 2015[14, 15], däremot har vissa av frågorna omformulerats och vissa frågor har plockats bort.

Frågeformulär

Frågeformuläret innehöll 15 frågor som mäter fyra områden;

1. Kommunikation & information
2. Kontinuitet, stöd och service
3. Psykosocial miljö, självbestämmande och integritet
4. Fritid och gemenskap.

Frågorna i sin helhet med tillhörande områden finns i bilaga 1.

Inför 2017/18 årsundersökning har vissa frågor förändrats.

Gammal fråga	Ersatt med
Har du haft möte med personalen om hur du vill ha det	Har du och personalen skrivit ned hur du vill ha det hemma?
Får du bestämma vad du ska göra när du är ledig?	Bestämmer du själv vad du vill göra när du är ledig?
Får du bestämma hur du vill ha det i din lägenhet?	Bestämmer du själv hur du vill ha det i din lägenhet?
Är det någon hemma du är rädd för?	Känner du dig trygg hemma?
Får du bestämma vad du gör när du är ledig?	Bestämmer du själv vad du vill göra när du är ledig?
Exkluderade frågor i undersökningen	
Har du någon kompis?	
Är det viktigt för dig att ha kompisar?	

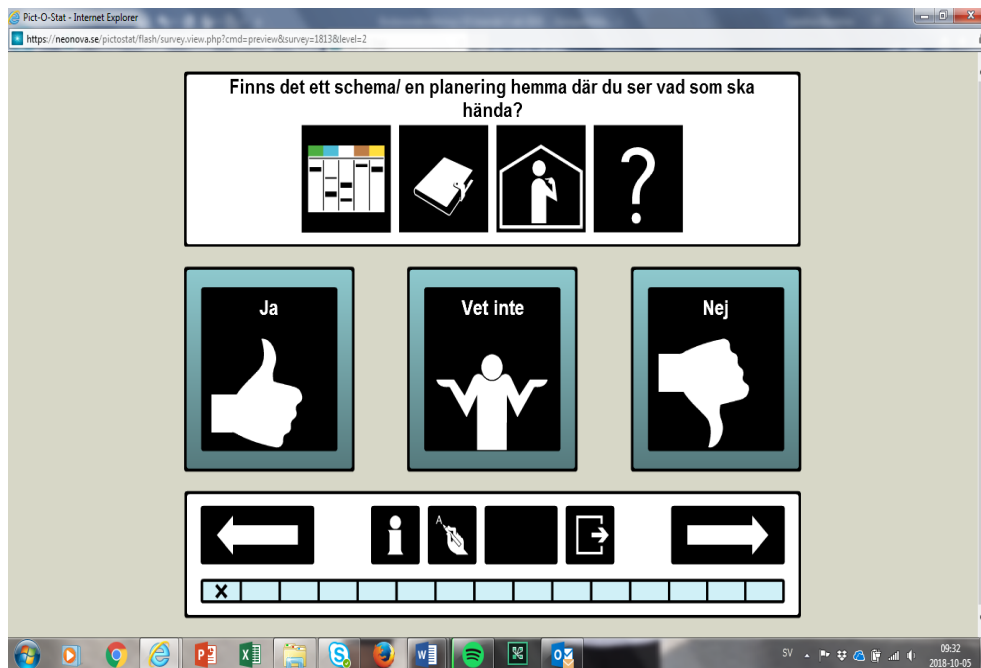

Fig 1. Beskrivning av fråga i Pict- O-Stat.

Urval

Ambitionen var att genomföra en totalundersökning. Det finns dock personer som av olika anledningar inte har erbjudits att delta i undersökningen. Det finns flera skäl för detta, i de flesta fall har de exkluderats utifrån att de bedömts ha så omfattande kognitiva funktionsnedsättningar att de inte bedömdes kunna genomföra undersökningen då det inte vara etiskt försvarbart. Det förefaller dock som att detta skett på olika vis bland kommunerna. Det finns skäl att inför kommande omgångar resonera på vilket vis deltagare inkluderas och exkluderas i undersökningen.

Insamling av data

Inför datainsamlingen lämnades information till personal och deltagare om undersökningens syfte och genomförande. I informationen framgår att det är frivilligt att delta i undersökningen och att det är möjligt att avböja eller avbryta deltagandet i undersökningen utan att det ger negativa konsekvenser. De personer som deltog i undersökningen har lämnat sitt samtycke till att delta. Inför undersökningen har varje kommun utsett hjälpare som varit deltagarna behjälpliga vid ifyllandet av enkäten. Eftersom enkäten finns på webben måste den besvaras med hjälp av dator eller läsplatta. Här har hjälparnas roll varit att hjälpa deltagaren att trycka på pekskärmen, förklara frågorna m.m. Deras uppdrag har inte varit att lägga sig i eller att leda deltagaren till att svara på ett visst sätt. Vissa deltagare har klarat av att besvara enkäten på egen hand, medan andra behövt hjälparens stöd.

Undersökningen är genomförd under hösten 2017 och våren 2018.

RESULTAT

Resultatet beskriver antal deltagare som tillfrågades, besvarade enkäten samt svarsfrekvens.

Tabell 1. Svarsfrekvens och bortfall

Kommun	Antal beslut	Tillfrågade	Deltagare	Svarsfrekvens %
Härnösand	126	126 (varav 13 enl. SoL)	101	81%
Kramfors	84	56	47	84%
Sollefteå	81 verkställda beslut (7 socialpsykiatri, 23 inom målgruppen – plockats bort)	52	39	75%
Sundsvall	258	154	134	87%
Timrå	33	33	24	73%
Ånge	27	16	13	81%
Ö-vik	169	142	102	72%

Tabellen nedan visar könsfördelningen bland de som besvarat undersökningen.

Tabell 2. Könsfördelning

Kommun	Män	Kvinnor
Härnösand	iu	iu
Kramfors	N= 31	N= 16
Sollefteå	N= 26	N= 14
Sundsvall	N= 76	N= 58
Timrå	N= 13	N= 11
Ånge	N= 8	N= 5
Örnsköldsvik	N= 58	N= 44

Kommunikation och information

Andelen som upplevde att kommunikationen och informationen var god i sitt boende i 2017/18 års undersökning skiftade mellan 50 % till 83 %.

Tabell 3: Andel som svarat JA (%) Kommunikation & information

	Härnösand	Kramfors	Sollefteå	Sundsvall	Timrå	Ånge	Ö-vik
2009	64%	60%	67%		87%	61%	74%
2011		71%	71%		85%	70%	71%
2013		70%	67%		83%	56%	75%
2015	70%	67%	65%		79%	69%	73%
2017	72%	67%	69%	76%	73%	67%	83%

Härnösand Resultatet visade att 72 % av deltagarna i Härnösands kommun upplevde god kommunikation och information i sitt boende. Det har skett en kontinuerlig positiv utveckling sedan 2009.

Kramfors Resultatet har skiftat vid de fem undersökningstillfällena, resultatet från 2017/18 är detsamma som vid 2015 års undersökningstillfälle där 67 % av deltagarna upplever god kommunikation och information i sitt boende.

Sollefteå Andelen som upplevde god kommunikation och information har skiftat något i de fem undersökningarna (65 % -71 %). I 2017/18 års undersökning har andelen som upplever god kommunikation och information ökat något (69%).

Sundsvall Resultatet visade att bland de som besvarat enkäten anger 76% att de upplever kommunikationen och informationen som god i sitt boende.

Timrå Andelen som upplevde god kommunikation och information har kontinuerligt sjunkit genom åren, från 87 % år 2009 till 73 % i 2017/18 års undersökning.

Ånge Andelen som skattar god kommunikation och information har skiftat genom åren, det lägsta resultatet återfinns i 2013 års undersökning (56 %), i 2017/18 års undersökning skattar 67 % av deltagarna kommunikation och information som god. Det är en smärre försämring sedan undersökningen 2015 (69%).

Örnsköldsvik Resultatet visade att det sker en stadig förbättring rörande kommunikation och information, från den lägsta resultatet 2013 (71%) till 2017/18 års undersökning då 83% av deltagarna uppgav god kommunikation och information.

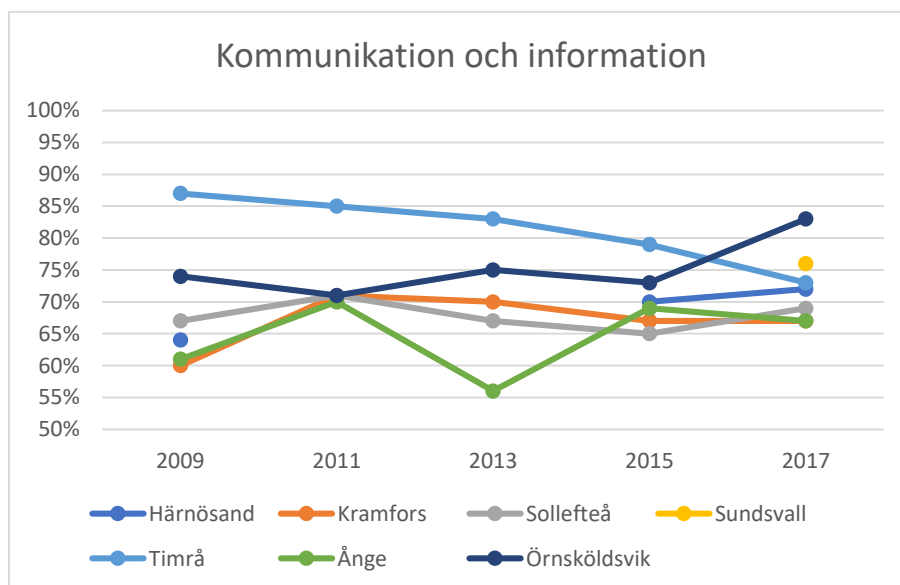

Diagram 1. Kommunikation och information

Diskussion: Hur tänker ni i er kommun? Finns det behov av att arbeta med kommunikation och information? Jobba vidare med?

Kontinuitet, stöd och service

Andelen deltagare som upplevde bra kontinuitet, stöd och service skiftade mellan kommunerna, från 40 % till 71 %.

Tabell 4 Andel som svarat JA (%) kontinuitet, stöd och service

	Härnösand	Kramfors	Sollefteå	Sundsvall	Timrå	Ånge	Ö-vik
2009	43%	43%	46%		57%	42%	67%
2011		51%	64%		31%	67%	69%
2013		49%	60%		50%	48%	65%
2015	64%	52%	57%		58%	64%	62%
2017	62%	55%	54%	68%	40%	50%	71%

Härnösand Andelen som besvarat positivt i frågor rörande kontinuitet, stöd och service har sjunkit marginellt sedan 2015 års undersökning. I 2017/18 års undersökning svarade 62 % av deltagarna positivt på dessa frågor.

Kramfors Sedan undersökningarnas begynnelse har det skett en positiv ökning där en allt större andel av deltagarna besvarar frågorna rörande kontinuitet, stöd och service positivt. I 2017/18 års undersökning var andelen JA-svar 55%.

Sollefteå Resultatet visade att det är en nedåtgående trend hur deltagarna upplevde kontinuitet, stöd och service. I 2017/18 års undersökning var det 54% som besvarade frågorna positivt.

Sundsvall Resultatet visade att 68% av deltagarna besvarade frågorna kring kontinuitet, stöd och service på ett positivt vis.

Timrå Resultatet visade att andelen som svarat positivt på frågor rörande kontinuitet, stöd och service har sjunkit sedan 2015 års undersökning (58%), i undersökningen 2017/18 var andelen 40%.

Ånge Andelen som besvarat positivt i frågor rörande kontinuitet, stöd och service har sjunkit sedan föregående undersökning, från 64% (2015) till 50% (2017/18).

Örnsköldsvik Det har skett en kontinuerlig ökning av andelen deltagare som angav att det upplever kontinuitet, stöd och service. I undersökningen var det 71% som svarat positivt bland dessa frågor.

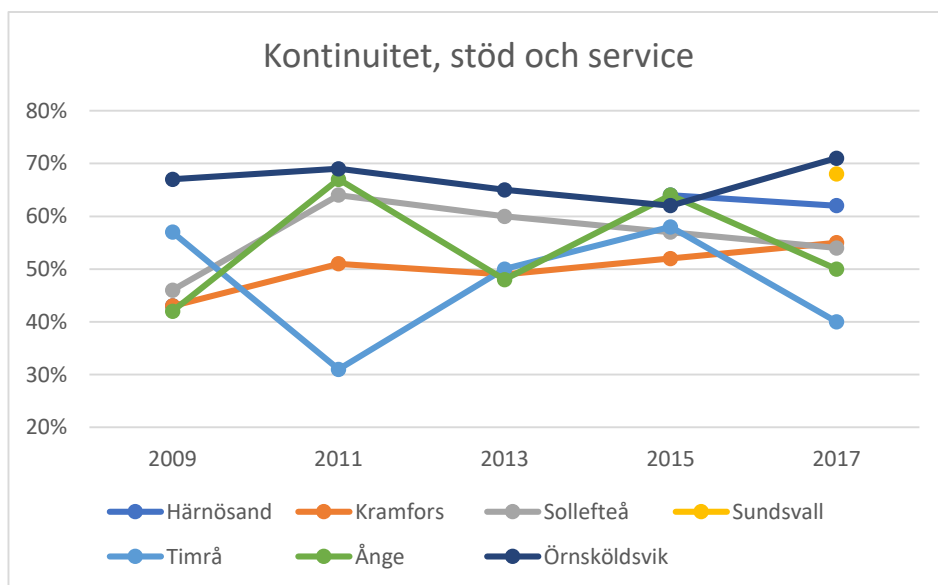

Diagram 2. Kontinuitet, stöd och service

Diskussion: Hur tänker ni i er kommun? Finns det behov av att arbeta med kontinuitet, stöd och service? Jobba vidare med?

Psykosocial miljö, självbestämmande och integritet

Andelen som upplevde god psykosocialmiljö, självbestämmande och integritet skiljde sig något mellan kommunerna, från 79 % till 89 %.

Tabell 5: Andel som svarat JA (%) psykosocial miljö, självbestämmande och integritet

	Härnösand	Kramfors	Sollefteå	Sundsvall	Timrå	Ånge	Ö-vik
2009	72%	75%	75%		82%	67%	80%
2011		85%	59%		90%	80%	75%
2013		79%	72%		83%	71%	77%
2015	79%	84%	75%		82%	83%	78%
2017	79%	82%	80%	83%	79%	89%	82%

Härnösand Det var samma resultat i undersökningen 2017/18 som vid undersökningen 2015, dvs 79 % av deltagarna besvarade frågorna kring psykosocial miljö, självbestämmande och integritet positivt.

Kramfors Resultatet har pendlat genom åren, från 75 % (2009) till 82 % i 2017/18 års undersökning.

Sollefteå Resultatet visade den högsta andelen deltagare som skattat positivt i frågor rörande psykosocial miljö, självbestämmande och integritet sedan undersökningens start, 80% (2017/18).

Sundsvall Resultatet visade att 83% bland deltagarna besvarat frågor rörande psykosocial miljö, självbestämmande och integritet i positiv riktning.

Timrå Resultatet visade att andelen som skattat positivt i frågor rörande psykosocial miljö, självbestämmande och integritet har sjunkit genom åren. I undersökningen 2017/18 var andelen som besvarat positivt 79%.

Ånge Andelen som svarade positivt i frågor rörande psykosocial miljö, självbestämmande och integritet har ökat sedan föregående undersökning, 83% (2015) till 89% (2017/18).

Örnsköldsvik Resultatet var förhållandevis jämnt vid de fem undersökningstillfällena (75 % - 82 %). Det sker en ökning bland andelen som svarar positivt rörande psykosocial miljö, självbestämmande och integritet, där det högsta värdet finns i undersökningen 2017/18 (82%).

Diagram 3. Psykosocial miljö, självbestämmande och integritet

Diskussion: Hur tänker ni i er kommun? Finns det behov av att arbeta med den psykosociala miljön, självbestämmande och integritet? Jobba vidare med?

Fritid & gemenskap

De översta (fetade) värdena är resultatet från 2017/18 års undersökning, de värden som finns under inom parentes är värden från 2015, 2013, 2011 och slutligen 2009 års undersökning.

Tabell 6 Andel som svarat JA (%) på frågorna rörande fritid

	Härnösand	Kramfors	Sollefteå	Sundsvall	Timrå	Ånge	Övik
Gör du roliga saker när du är ledig?	75%	65%	77%	73%	56%	69%	75%
	(68%)	(54%)	(67%)		(71%)	(50%)	(72%)
		(61%)	(64%)		(94%)	71%	(69%)
		(69%)	(60%)		(81%)	(47%)	(70%)
	(66%)	(56%)	(61%)		(92%)	(56%)	(76%)
Bestämmer du själv vad du vill göra när du är ledig?	87%	76%	82%	81%	87%	100%	82%

Diskussion: Hur tänker ni i er kommun? Finns det behov av att arbeta med fritid och gemenskap? Jobba vidare med?

AVSLUTANDE REFLEKTION

Ambitionen har varit att alla kommuner genomför undersökningen på likartat sätt och använder sig av liknande tankesätt rörande vilka som av etiska skäl ska exkluderas. I denna omgång av undersökningen har detta inte skett som tidigare år då det är troligt att personer som inte borde fått undersökningen har fått den och att det är många fler än tidigare som inte blivit tillfrågad att delta i undersökningen. Detta medför det är viktigt att ha i åtanke att inkludering och exkludering i undersökningen gjorts på lite olika vis när man gör jämförelser mellan kommunerna.

I likhet med tidigare undersökningar fanns ett liknande svarsmönster bland deltagarna i alla ingående kommuner i undersökningen.

- Deltagarna skattade *psykosocial miljö, självbestämmande och integritet* högst, mellan 79 % - 89 %, vilket också är ett något förbättrat resultat i jämförelse med föregående undersökning.
- En betydligt lägre andel deltagare skattade *kontinuitet, stöd och service* positivt, 40 % - 71 %. Resultatet visade att det skiljer sig mycket mellan kommunerna.

En stor andel har skattat att de får bestämma vad de vill göra på sin fritid 76%-100%. Ser man sedan till frågan om de tycker att de finns roliga saker att göra så sjunker andelen märkbart (56%-75%). Vad det beror det på, finns genusperspektiv, vem planerar utbudet av aktiviteter? Finns det ett åldersperspektiv? Passar utbudet av aktiviteter för de varierande åldrar som finns? En annan intressant aspekt är om fritidsaktiviteter utförs i samhällets ordinarie utbud eller om utbudet är egna anordnade aktiviteter.

Resultatet pekade på att det finns ett fortsatt behov att arbeta med *kontinuitet, stöd och service* i alla kommuner som ingick in undersökningen.

En reflektion som gjorts i samband med sammanställningen av resultatet är att Örnsköldsviks kommun har förbättrat sitt resultat i alla dimensioner. I Timrå kommun är läget det motsatta då resultatet visade att de har försämrat sitt resultat i alla dimensioner i jämförelse vid föregående tillfälle 2015.

Resultaten i Kramfors kommun, Härnösands kommun, Sollefteå kommun och Ånge kommun liknar resultaten från föregående omgång, med ett undantag; det är Ånge kommun som har ett mer tydligt försämrat resultat i *rörande kontinuitet, stöd och service*. För Sundsvalls kommun finns ingen data att göra jämförelser med då de inte tidigare ingått i den gemensamma länsmanställningen.

REFERENSER

1. FunkAutredningen, *Sänkta trösklar - högt i tak; arbete, utveckling, trygghet*. Statens offentliga utredningar,. Vol. SOU: 2012:31. 2012, Stockholm: Fritze. 406 s.
2. Regeringen., *Från patient till medborgare : en nationell handlingsplan för handikappolitiken*. Regeringens proposition,. 2000, Stockholm: Riksdagen. 161 s.
3. Socialstyrelsen, *Daglig verksamhet enligt LSS : en kartläggning*. 2008, Stockholm: Socialstyrelsen. 58 s.
4. SÖ, *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*, Utrikesdepartementet, Editor. 2008:26, Regeringen, Utrikesdepartementet: Stockholm.
5. Prop., *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, Socialdepartementet, Editor. 2016/17:188, Regeringen, Socialdepartementet: Stockholm.
6. Socialstyrelsen, *Vägar till ökad delaktighet : kunskapsstöd för socialtjänsten om arbete med stöd och service enligt LSS*. 2018, Stockholm: Socialstyrelsen. 88 s.
7. Gustafsson, C., *Tillämpning av pedagogiskt förhållningsoch arbetsätt (PFA) i teorin om Salutogenes*. 2013.
8. Socialstyrelsen, *Brukarmedverkan i socialtjänstens kunskapsutveckling*. 2003, Stockholm: Socialstyr. 109 s.
9. SFS, *Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade*. 1993, Socialdepartementet: Stockholm.
10. Socialstyrelsen, *Personer med funktionsnedsättning : insatser enligt LSS år 2013 (in swedish) Persons with disabilities: services according to LSS in 2013*. Statistik. Socialtjänst,. 2013, Stockholm: Socialstyrelsen. 67 s.
11. Erman, M., *LSS : en vägledning*. 2008, Stockholm: Kommentus. 381 s.
12. Socialstyrelsen, *Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS : stöd för rättstillämpning och handläggning*. 2. uppl. ed. 2007, Stockholm: Socialstyrelsen. 195 s.
13. SFS, *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. 1993:387, Stockholm: Socialdepartementet.
14. Rönnbäck, E., *Vad tycker brukarna? : den andra länsgemensamma brukarundersökningen för personer med insatsen bostad med särskild service enligt LSS*. Rapportserie / FoU Västernorrland,. 2011, Härnösand: FoU Västernorrland. 26 s.
15. Rönnbäck, E. and FoU Västernorrland, *Brukarundersökning inom LSS : en länsgemensam brukarundersökning för personer som har insatser enligt 9 § p.9 LSS*. Arbetsutvecklingsrapport (FoU Västernorrland),. 2009, Härnösand: FoU Västernorrland. 36 s.

BILAGA 1

Kommunikation & information

- 1 Finns det ett schema/en planering hemma där du ser vad som ska hända?
- 2 Behöver du ett schema/en planering där du ser vad som ska hända?
- 3 Vet du vem som jobbar ikväll?
- 4 Vet du hur du gör för att kontakta personalen?
- 5 Förstår du vad personalen säger?
- 6 Lyssnar personalen på dig om du vill prata om något?
- 7 Vet du vem du ska prata med om personalen inte är snäll?

Kontinuitet, stöd och service

- 8 Har personalen tid att hjälpa dig?
- 9 Har du och personalen skrivit ned hur du vill ha det hemma?

Psykosocial miljö, självbestämmande och integritet

- 10 Knackar eller ringer personalen på din dörr innan de kommer in?
- 11 Bestämmer du själv vad du vill göra när du är ledig?
- 12 Bestämmer du själv hur du vill ha det i din lägenhet?
- 13 Får du bestämma vad du vill äta till middag?
- 14 Känner du dig trygg hemma?

Fritid och Gemenskap

- 15 Gör du roliga saker när du är ledig?

Bestämmer du själv vad du vill göra när du är ledig? (frågan räknas också in i indexet om psykosocial miljö, självbestämmande och integritet)

Författarpresentation

Carolina Klockmo,

FoU Västernorrland

Fil. Dr Hälsovetenskap

Carolinas ansvarsområden är beroende/ missbruk, psykisk hälsa, LSS- området samt rehabilitering. Hennes intresseområden är bl.a. arbetsmiljö och psykosociala insatser.

Maria Holknekt

Utvecklingssamordnare

Kommunförbundet Västernorrland

Leg Arbetsterapeut

Marias ansvarområde är främst inom LSS.

Intresseområden är inom stöd och service till personer med olika funktionsnedsättningar, kompetenshöjande insatser och kompenserande insatser.